

тиску. Цей період відзначався високим рівнем художньої майстерності: складними техніками, витонченістю орнаментів і розширеним колористичним спектром. Зникаюча традиція ткання сорочок та зменшення поширення чоловічих вишиванок — ознаки урбанізації та модернізації, що загрожували збереженню автентики. Однак вишиванка залишилася важливим символом культурної ідентичності, передавалася як спадок і свідчення належності до української спільноти. Регіональна специфіка буковинських сорочок (поєднання бісеру, кольорів, технік) робить їх унікальним феноменом українського текстилю, що вартий наукового осмислення та музеєфікації. Сьогодні вивчення вишивки 50–60-х років дозволяє краще зрозуміти внутрішній опір тоталітарній системі та роль побутової культури у збереженні нації.

Література

1. Варивончик, А. Українська традиційна вишивка в одязі 50-х років XX століття [Електронний ресурс] // *Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну*. – 2021. – № 4(2). – DOI: 10.31866/2617-7951.4.2.2021.246844.
2. Вплив української вишивки на моду 60-х років XX століття Вплив української вишивки на моду 60-х років XX століття [Електронний ресурс] // *Культура і Сучасність: альманах*. – 2021. – № 2. – DOI: 10.32461/2226-0285.2.2021.249240.

Людмила Давидюк
кандидат педагогічних наук,
професор кафедри методики викладання
іноземних мов і світової літератури
УДУ імені Михайла Драгоманова,
провідний співробітник відділу
навчання мов національних меншин і зарубіжної літератури
Інституту педагогіки НАПН України
e-mail: lvдав@ukr.net

ДВА ГОЛОСИ СВОБОДИ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ПОЕЗІЙ ДЖОРДЖА БАЙРОНА «ХОТІВ БИ ЖИТИ ЗНОВ У ГОРАХ» ТА МИХАЙЛА ПЕТРЕНКА «ЧОМУ Я НЕ СОКІЛ» НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ У 9 КЛАСІ

Одним із ефективних шляхів вивчення шкільних курсів зарубіжної й української літератур є застосування елементів компаративного аналізу. Порівняльні

інтерпретації художніх текстів дозволяють виявити спільні мотиви, теми, цінності, сприяють розкриттю унікальних особливостей кожної літератури, розумінню духовної єдності та національної своєрідності різних літератур. А. Градовський зазначає, що вивчення літератури в порівняльному аспекті формує національну самосвідомість, гуманістичний світогляд та патріотичні почуття, а також допомагає сприймати культуру як відкриту, діалогічну систему текстів [1, 2].

Проблему компаративного аналізу досліджували літературознавці й науковці-методисти, зокрема Л. Білецький, О. Білецький, В. Будний, Г. Вервес, А. Волкова, С. Дячок, Я. Гарасим, М. Гнатюк, А. Градовський, Л. Грицик, Р. Гром'як, М. Ільницький, Ж. Клименко, Ю. Ковбасенко, І. Лімборський, М. Наєнко, Д. Наливайко, С. Росовецький, Г. Сиваченко, М. Ткачук, Д. Чижевський та інші.

Розглянемо специфіку застосування елементів компаративного аналізу під час вивчення поезій Джорджа Байрона «Хотів би жити знов у горах» та Михайла Петренка «Чому я не сокіл» на уроках літератури у 9-му класі. Основне завдання використання елементів компаративного аналізу – розкриття ідейно-естетичної сутності кожного з творів, що порівнюються, на основі усвідомлення духовної єдності ідей, висловлених у віршах, та національної своєрідності їхнього втілення.

Урок доцільно розпочати з актуалізації знань учнів про особливості романтизму як літературного напрямку. Доречно також змалювати життєві обставини поетів, які спонукали їх до написання цих віршів.

Наступний етап – читання віршів Михайла Петренка «Дивлюсь я на небо» й Джорджа Байрона «Хотів би жити знов у горах» (переклад Дмитра Паламарчука), виявлення спільних мотивів поезій, почуттів та переживань, що переповнюють ліричних героїв обох творів. Розкриваючи спільні й відмінні мотиви та образи у віршах Петренка й Байрона, доцільно використати такі форми роботи, як заповнення кіл Вена, створення хмар слів.

Наступним кроком стане аналіз основних мотивів поезій. Орієнтовні запитання: *Як ліричні герої висловлюють своє прагнення до свободи, мрію відірватися від буденності, бажання змінити своє життя? Чим схожі їхні бажання та чим вони відрізняються?*

Важливу роль у вираженні ідейного змісту обох поезій відіграють художні засоби, використані поетами, тому наступна навчальна ситуація має бути присвячена аналізу епітетів, метафор, порівнянь, гіпербол, риторичних звертань, риторичних запитань, виявленню їхніх функцій в творах та ролі в створенні емоційного забарвлення поезій. Після такої роботи учні визначають відмінності віршів у настрої та уявленнях ліричних героїв про ідеальну свободу.

Урок починався з актуалізації знань учнів про основні ознаки романтизму, тож доцільним буде на наступному етапі з'ясувати, які основні ознаки романтизму як літературного напрямку (культ почуттів, втеча від дійсності, ідеалізація природи, звернення до внутрішнього світу людини, ідея свободи, мотив самотності, розчарування тощо) присутні в обох віршах. Учні мають звернутися до текстів поезій та цитатами підтверджувати свої думки.

Наступним кроком стане порівняння, як романтичні ідеї виражені в українській та англійській поезіях. Учні та учениці спільно знаходять відповіді на запитання: *Чи є національні особливості у втіленні романтичних ідей?*, з'ясовують, які саме, та розмірковують, чому саме романтизм став тим художнім напрямом, у межах якого були створені ці знакові твори.

Ще одним цікавим видом роботи може стати порівняння віршів Дж. Байрона і М. Петренка з Псалмом 54 (55) із Книги Псалмів Старого Заповіту, який, як відомо, покладено в основу вірша Байрона. Це завдання сприятиме розумінню учнями універсальності людських мотивів: відчаю, прагнення втечі, пошуку свободи та миру.

Учні читають 54 (55) Псалом у перекладі Івана Огієнка, визначають його провідний мотив й ідею та порівнюють з віршами Байрона й Петренка за критеріями: *провідний мотив / ідея твору; джерело страждань ліричного героя; ідеал, до якого прагне ліричний герой; ключові образи-символи, їхнє значення; адресат висловлювання ліричного героя; культурний контекст твору.*

Наприкінці уроку діти розмірковують над запитаннями: *Яка з поезій вам імпонує більше і чому? Які ідеї, висловлені поетами, залишаються актуальними й сьогодні?*

Домашнім завданням може стати написання есе на одну із тем: *«Відчай та прагнення свободи: Діалог голосів крізь століття (Псалом 55, поезії Дж. Байрона та М. Петренка)», «Три голоси – одна туга: як мотив втечі від страждань розкривається у Псалмі 55, поезіях Дж. Байрона та М. Петренка».*

Систематичне використання елементів компаративного аналізу на уроках літератури дозволить розвинути в учнів уміння компаративного аналізу текстів різних епох, жанрів та культур; поглибити розуміння універсальних людських мотивів, ідей, цінностей; сформувати вміння зіставляти художні образи, символи та емоційний світ творів; розвинути читацьку грамотність та критичне мислення, навички висловлення власної думки та обґрунтування висновків. Застосування елементів компаративного аналізу при вивченні художніх творів різних літератур сприятиме підвищенню ефективності вивчення літератури у середній школі, допомагатиме учням усвідомити єдність світового й національного літературних процесів.

Література

1. Градовський А. Теоретико-методичні засади компаративного вивчення шкільного курсу української літератури : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Київ, 2004. 40 с.

Марина Делюсто,
кандидат філологічних наук, доцент
доцент кафедри української мови і літератури
Ізмаїльського державного гуманітарного університету,
e-mail: mdelyusto@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ДІАЛЕКТНОГО ТЕКСТУ

Навчання української мови в поліетнічному регіоні, такому як південь Одещини України, де компактно й дисперсно мешкають представники різних етносів, носії різних мов і культур, зокрема українці, болгари, румуни, липовани-старообрядці, гаґаузи, албанці, роми, вимагає особливої уваги до проблеми формування етнокультурної компетентності здобувачів освіти. Багаторічне співіснування на цій території представників різних національних спільнот,